

Т.Ю.Ковалевська

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОГО МОВОЗНАВСТВА

**Методичні вказівки та рекомендації
для слухачів третього рівня вищої освіти (доктор філософії Phd)
спеціальності 035 Філологія**

Одеса 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Т.Ю.Ковалевська

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОГО МОВОЗНАВСТВА

Методичні вказівки та рекомендації
для слухачів третього рівня вищої освіти (доктор філософії Phd)
спеціальності 035 Філологія

Одеса-2020

Розробник: Ковалевська Тетяна Юріївна доктор філологічних наук,
професор, завідувачка кафедри української мови

Рецензенти:

Кондратенко Н.В. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.

Колегаєва І.М. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри лексикології та стилістики англійської мови Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.

Методичні вказівки та рекомендації затверджені та рекомендовані до друку Вченою радою філологічного факультету (Протокол № 6 від "27" лютого 2020 року).

Ковалевська Т.Ю.

Актуальні напрями сучасного мовознавства: Методичні вказівки та рекомендації для слухачів третього рівня вищої освіти (доктор філософії Phd) спеціальності 035 Філологія. Одеса, 2020. 31 с.

ВСТУПНЕ СЛОВО

Навчальна дисципліна «Актуальні напрями сучасного мовознавства» викладається слухачам третього рівня вищої освіти (Phd) спеціальності 035 Філологія і відповідає освітньо-науковій програмі підготовки докторів філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Метою викладання вибіркової навчальної дисципліни "Актуальні напрями сучасного мовознавства" є ознайомлення слухачів із найважливішими напрямками, ідеями і проблемами сучасної української та світової лінгвістики, що сприятиме поглибленню й систематизації відповідних наукових теоретичних знань, розширенню практичних навичок мовознавчого аналізу, а також удосконаленню комунікативних компетенцій слухачів.

Основними завданнями вивчення дисципліни "Актуальні напрями сучасного мовознавства" є такі: характеристика базових принципів розвитку сучасного наукового знання, ознайомлення з основними науковими парадигмами сучасного мовознавства, систематизація актуальних напрямів сучасної української і світової лінгвістики, характеристика відповідних методів, що сприятиме поглибленню і систематизації лінгвістичних знань слухачів та поглибленню їхньої наукової компетентності.

Теоретичні аспекти курсу становитимуть підґрунтя для поглиблення загальної наукової обізнаності слухачів як професійних філологів, усвідомлення шляхів розвитку сучасного гуманітарного знання, його перспективних напрямів і течій, насамперед у межах порівняльно-історичної (генетичної), структуралістської (таксономічної), комунікативно-функційної (прагматичної), когнітивної (когнітивно-дискурсивної) і синергетичної парадигм. Такий підхід акцентуватиме увагу слухачів насамперед на специфіці таких наукових напрямів, як етнолінгвістика, лінгвокультурологія і теорія міжкультурної комунікації, соціолінгвістика та в її межах лінгвогендерологія і лінгвоперсонологія, нейро- і психолінгвістика, НЛП і сугестивна лінгвістика, комунікативна і прагмалінгвістика, паралінгвістика і профайлінг, дискурсологія, політична і юрислінгвістика, медіалінгвістика, лінгвоконфліктологія, когнітивна лінгвістика та лінгвосинергетика. Практичні ж аспекти сприятимуть усвідомленню прикладних можливостей цих курсів, ознайомленню з амплітудою різноманітних методів аналізу і синтезу відповідного фактичного матеріалу, створюватимуть підґрунтя для здатності планувати і здійснювати комплексні дослідження, зокрема і в міждисциплінарних галузях, на основі системного наукового світогляду із застосування сучасних інформаційних та комунікаційних інноваційних технологій, оскільки ці практичні завдання скеровані на формування умінь і навичок системного і критичного аналізу інформації з різних джерел та його імплементації в актуальний дослідницький спектр.

В цілому питання, які розглядаються протягом курсу, також допомагатимуть активному орієнтуванню в новітніх вітчизняних та зарубіжних досягненнях вивчення природи та функційних особливостей мовної системи, що створюватиме надійну теоретичну базу для підвищення наукової обізнаності і професійної майстерності слухачів, їхнього компетентнісного рівня, а також для використання набутих знань у побутовій та професійній практиці, увиразнюючи теоретико-прикладний характер дисципліни.

Методичні вказівки скеровано на формування у студентів систематизованих знань у галузі актуальних напрямів сучасної лінгвістики, практичних навичок лінгвістичного аналізу й синтезу текстових і дискурсивних матеріалів.

Мета та завдання курсу «Актуальні напрями сучасного мовознавства» (всього 90 годин, із них 16 лекційних годин, 14 годин практичних занять, 60 годин самостійної роботи) скеровані на формування таких умінь і навичок у студентів:

студенти повинні **знати**:

- фундаментальні класичні напрями дослідження природи і функційних особливостей мовної системи;
- основні парадигми дослідження мовної системи;
- базові принципи і методи мовознавчої науки;
- визначальні шляхи розвитку гуманітарного знання;
- основні наукові напрями дослідження мови, їхню мету, завдання і специфіку;
- відповідний термінологічний апарат;

студенти повинні **вміти**:

- здійснювати пошук, систематизацію та критичний аналіз інформації з різних джерел;
- орієнтуватися в сучасних наукових напрямках дослідження мовної системи;
- застосовувати у власній науковій і комунікативній діяльності базові знання актуальних мовознавчих парадигм;
- здійснювати комплексну оцінку тексту / дискурсу із застосуванням релевантного методологічного апарату;
- застосовувати у власних наукових дослідженнях новітні ідеї сучасної лінгвістики;
- на основі аналізу і синтезу новітніх напрямів лінгвістичної науки продукувати інноваційні проєкти, напрями, що мають обґрунтований теоретичний і ефективний прикладний характер.

Таким чином, процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких **компетентностей**:

а) **загальні компетентності (ЗК):**

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей.

ЗК-2. Здатність до пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-3. Здатність планувати і здійснювати комплексні дослідження, зокрема і в міждисциплінарних галузях, на основі системного наукового світогляду із застосування сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК-4. Здатність спілкуватися з науковою спільнотою українською та іноземною (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) мовами з метою презентації та обговорення результатів своєї наукової роботи в усній та письмовій формі.

ЗК-7. Здатність до участі в роботі вітчизняних та міжнародних дослідницьких колективів.

б) спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК-1. Здобуття глибинних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

СК-2. Здатність збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх.

СК-3. Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів.

СК-4. Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів.

СК-6. Здатність планувати й організовувати професійну та науково-інноваційну діяльність у галузі філології, зокрема в ситуаціях, що потребують нових стратегічних підходів.

СК-7. Здатність до лінгвокреативної діяльності в науково-інноваційній сфері.

Програмні результати навчання.

ПРН-2. Знати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження.

ПРН-3. Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію.

ПРН-4. Обирати адекватну предмету філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі філології.

ПРН-9. Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі філології та міждисциплінарних досліджень;.

ПРН-12. Реалізовувати стратегії дослідницького самовдосконалення та обирати засоби саморозвитку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (16 лекційних, 14 практичних, 60 - самостійна робота), що становить 3 кредити ЄКТС.

Матеріал у методичних указівках розташовано відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 035 Філологія і представлено двома змістовими модулями (блоками) з відповідними тематичними рубриками:

Змістовий модуль 1.

Базові принципи й основні наукові парадигми сучасного мовознавства

Тема 1. Базові принципи мовознавчої науки. Поняття про лінгвометодологію. Загальні і спеціальні методи дослідження. Основні наукові парадигми мовознавства.

Тема 2. Порівняльно-історична (генетична) і структуралістська (таксономічна) парадигми.

Тема 3. Комунікативно-функційна (прагматична), когнітивна (когнітивно-дискурсивна) і синергетична парадигми.

Змістовий модуль 2.

Сучасні напрями вітчизняної і зарубіжної лінгвістики

Тема 4. Етнолінгвістика. Лінгвокультурологія і теорія міжкультурної комунікації. Соціолінгвістика. Лінгвогендерологія. Лінгвоперсонологія.

Тема 5. Нейро- і психолінгвістика. НЛП і сугестивна лінгвістика. Комунікативна і прагмалінгвістика. Паралінгвістика і профайлінг.

Тема 6. Дискурсологія. Політична і юрислінгвістика. Медіалінгвістика і лінгвоконфліктологія. Основні ідеї когнітивної лінгвістики та лінгвосинергетики.

Наприкінці кожного змістового модуля подано основні питання до теми, завдання, список відповідної літератури (основної, додаткової та довідкової), яку слухачі опрацюватимуть для підготовки до практичних занять і самостійної роботи.

Наприкінці вказівок подано список залікових питань, розподіл балів, які отримують слухачі, шкала оцінювання: національна та ECTS, форма підсумкового контролю, методи діагностики успішності навчання, вказано на методичне забезпечення курсу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин	
	Денна форма	Вечірня форма
	у тому числі	у тому числі

		л	п/с	лаб	інд	ср		л	п/с	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Базові принципи й основні наукові парадигми сучасного мовознавства												
Тема 1. Базові принципи мовознавчої науки. Поняття про лінгвометодологію. Загальні і спеціальні методи дослідження. Основні наукові парадигми мовознавства.	10	2	2			6	10	2	2			6
Тема 2. Порівняльно-історична (генетична) і структуралістська (таксономічна) парадигми.	10	2	2			6	10	2	2			6
Тема 3. Комунікативно-функційна (прагматична), когнітивна (когнітивно-дискурсивна) і синергетична парадигми.	12	4	2			6	12	4	2			6
Разом за змістовим модулем 1	32	8	6			18	32	8	6			18
Змістовий модуль 2. Сучасні напрями вітчизняної і зарубіжної лінгвістики												
Тема 4. Етнолінгвістика. Лінгвокультурологія і теорія міжкультурної комунікації. Соціолінгвістика. Лінгвогендерологія. Лінгвоперсонологія.	18	2	2			14	18	2	2			14

гія.												
Тема 5. Нейро- і психолінгвістика. НЛП і сугестивна лінгвістика. Комуникативна і прагмалінгвістика. Паралінгвістика і профайлінг.	22	4	4			14	22	4	4			14
Тема 6. Дискурсологія. Політична і юрислінгвістика. Медіалінгвістика і лінгвоконфліктологія. Основні ідеї когнітивної лінгвістики та лінгвосинергетики.	18	2	2			14	18	2	2			14
Разом за змістовим модулем 2	58	8	8			42	58	8	8			42
Усього годин	90	16	14			60	90	16	14			60

Тематика практичних занять із дисципліни «Актуальні напрями сучасного мовознавства»

1	Тема 1. Базові принципи мовознавчої науки. Поняття про лінгвометодологію. Загальні і спеціальні методи дослідження. Основні наукові парадигми мовознавства.	2
2	Тема 2. Порівняльно-історична (генетична) і структуралістська (таксономічна) парадигми.	2
3	Тема 3. Комуникативно-функційна (прагматична), когнітивна (когнітивно-дискурсивна) і синергетична парадигми.	2
4	Тема 4. Етнолінгвістика. Лінгвокультурологія і теорія міжкультурної комунікації. Соціолінгвістика. Лінгвогендерологія. Лінгвоперсонологія.	2
5	Тема 5. Нейро- і психолінгвістика. НЛП і сугестивна лінгвістика. Комуникативна і прагмалінгвістика. Паралінгвістика і профайлінг.	4

6	Тема 6. Дискурсологія. Політична і юрислінгвістика. Медіалінгвістика і лінгвоконфліктологія. Основні ідеї когнітивної лінгвістики та лінгвосинергетики.	2
	Всього	14

Самостійна робота з дисципліни «Технології комунікативного впливу»

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Підготовка до практичних занять	14
2	Ознайомлення з додатковою літературою	8
3	Підготовка до лекцій	8
4	Підготовка презентацій	10
5	Написання рефератів	10
6	Збір та аналіз фактичного матеріалу	10
	Разом	60

Змістовий модуль 1.

Базові принципи й основні наукові парадигми сучасного мовознавства

Навчальні цілі заняття: ознайомлення із загальними шляхами розвитку гуманітарного знання, базовими принципами й основними науковими парадигмами сучасного мовознавства; поглиблення загальної наукової компетентності здобувачів вищої освіти; формування вмінь і навичок самостійного пошуку й критичного аналізу інформації з різних джерел; орієнтування в новітніх вітчизняних та зарубіжних досягненнях лінгвістики.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичного заняття: повторення базового теоретичного матеріалу шляхом опитування; пояснення нового матеріалу; організація виконання завдань; аналіз виконаних завдань з опертям на теоретичний матеріал: пояснення домашнього завдання: зміст, методика роботи з ним, включаючи посилання на теоретичний матеріал.

Методи навчання: лекція, дискусія, постановка й обговорення проблемних питань, виконання самостійних завдань, виконання вправ, робота в наукових бібліотеках, мережі Інтернет, аналіз інформації з різних наукових джерел та продуктивний синтез отриманих знань зможливістю їхнього подальшого практичного використання у професійній сфері, аналіз різноаспектного фактичного матеріалу з огляду на галузеві особливості, експериментальні дослідження.

Порядок проведення заняття:

Самостійна робота: пошук додаткового матеріалу, опрацювання теоретичного та практичного матеріалу, підготовка індивідуальних розгорнутих повідомлень, рефератів, презентацій.

Аудиторна робота: презентація вивченого та опрацьованого матеріалу, дискусії та доповнення відповідей, ілюстрація прикладів та сфер застосування галузевої специфіки під час виконання певних практичних завдань та ін.

Тема 1. Базові принципи мовознавчої науки. Поняття про лінгвометодологію. Загальні і спеціальні методи дослідження. Основні наукові парадигми мовознавства.

Поняття про базові принципи мовознавчої науки: антропоцентризм, експланаторність, експансіонізм.

Лінгвометодологія як учення про способи пізнання й осмислення дійсності та формування внутрішнього рефлексивного досвіду людини, а також про дослідницькі настанови, принципи та процедури аналізу об'єктів різних наук. Лінгвометодологія спрямована на з'ясування природи мови у співвідношенні зі свідомістю її носіїв, соціумом, культурою, дійсністю, комунікацією, процесами пізнання світу, а також на формування інструментарію, засад і способів опису й аналізу мови та її продуктів. Об'єкт лінгвометодології - системи трактування мови, мовлення, мовленнєвої діяльності, які ґрунтуються на світоглядних і пізнавальних настановах, способах, принципах і процедурах їхнього дослідження, що склалися в межах певних мовознавчих течій, шкіл, розвідок окремих лінгвістів. Предметом цієї галузі є пізнавальне спрямування й організація досліджень мови та її продуктів (О. Селіванова). Головні завдання лінгвометодології.

Загальні (аналіз, синтез спостереження, індукція, дедукція, інтроспекція, моделювання, експеримент, порівняння, формалізація, ідеалізація, кількісний і статистичний аналіз та ін.) та спеціальні (порівняльно-історичні, структурні, функційні, конструктивні, зіставні та ін.) методи дослідження мови. Поняття методології, методу, методики.

Поняття парадигми як способу пізнання й усвідомлення світу, що визначає загальні принципи дослідження об'єкта. Основні наукові парадигми мовознавства: порівняльно-історична, структуралістська, функційна, когнітивна, синергетична.

Тема 2. Порівняльно-історична (генетична) і структуралістська (таксономічна) парадигми.

Порівняльно-історична (генетична) парадигма як розробка процедур реконструкції походження мов від прамов, установлення еволюційних змін і закономірностей розвитку споріднених мов шляхом їхнього порівняння на різних етапах формування (Х. Шухардт, М. Марр, В. Ілліч-Світич, М. Алефіренко, Я. Чекановський, М. Сводеш, П. Фортунатов, А. Мейє, Ж. Вандрієс та ін.). Основні принципи та напрями порівняльно-історичного мовознавства.

Структуралістська (таксономічна) парадигма як дослідження сучасного стану системи мови з притаманними їй: 1) інваріантними елементами

(фонемами, морфемами, лексемами, графемами, реченнями), що в мовленні співвідносяться з їхніми регламентованими конкретними реалізаціями; 2) відношеннями між елементами (синтагматичними, парадигматичними й епідигматичними), упорядкованими в ієрархію мовних рівнів (Ф. де Соссюр, І. Бодуен де Куртене, О. Єсперсен, Е. Сепір, Л. Блумфілд, П. Фортунатов, Р. Якобсон, М. Жинкін, М. Петерсон та ін.). Основні принципи та напрями структуралістської мовознавчої парадигми.

Тема 3. Комуникативно-функційна (прагматична), когнітивна (когнітивно-дискурсивна) і синергетична парадигми.

Комуникативно-функційна (прагматична) парадигма як дослідження об'єкта в його взаємодії із середовищем, як діяльності, функціонування мовної системи, дослідження мови як цілеспрямованого живого організму, представленого численними мовленнєвими продуктами у відповідних актах комунікації (О. Кубрякова, О. Лещак та ін.). Праці Л. Виготського, С. Рубінштейна, М. Бахтіна як основа функційної парадигми. Основні принципи та напрями функційної мовознавчої парадигми.

Когнітивна парадигма вивчає мову як засіб отримання, зберігання, обробки, переробки й використання знань, скерована на дослідження способів концептуалізації й категоризації певною мовою світу дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду (Дж. Міллер, Дж. Брунеро, Р. Дірвен, Н. Хомський, Л. Виготський та ін.). Основні принципи та напрями когнітивної мовознавчої парадигми.

Синергетична парадигма вивчає мовну систему як складну, відкриту, нелінійну, еволюційну, що функціонує за рахунок взаємодії власних підсистем і взаємної детермінованості інших зовнішніх систем середовища (етносу, його культури, свідомості, соціуму) і перебуває в стані більшої чи меншої рівноваги (є нестійкою, нестабільною), маючи регуляторні механізми, які забезпечують динаміку, самоорганізацію та збереження цієї системи (Г. Хакен, І. Пригожин, І. Арнольд, М. Алефіренко, О. Семенець, В. Борботько, Т. Домброван та ін.). Основні принципи та напрями синергетичної мовознавчої парадигми.

Контрольні питання до теми:

1. Мета і завдання курсу.
2. Базові принципи мовознавчої науки.
3. Поняття про лінгвометодологію. Основні завдання лінгвометодології.
4. Загальні і спеціальні методи дослідження в лінгвістиці.
5. Загальні методи дослідження в лінгвістиці.
6. Спеціальні методи дослідження в лінгвістиці. Функційні методи.
7. Спеціальні методи дослідження в лінгвістиці. Структурні методи.

8. Спеціальні методи дослідження в лінгвістиці. Експериментальні методи.
9. Основні наукові парадигми мовознавства.
10. Порівняльно-історична (генетична) парадигма. Основні принципи та напрями порівняльно-історичної мовознавчої парадигми.
11. Структуралістська (таксономічна) парадигма. Основні принципи та напрями структуралістської мовознавчої парадигми.
12. Порівняльно-історична (генетична) парадигма. Основні принципи та напрями порівняльно-історичної мовознавчої парадигми.
13. Комунікативно-функційна (прагматична) парадигма. Основні принципи та напрями функційної мовознавчої парадигми.
14. Когнітивна парадигма. Основні принципи та напрями когнітивної мовознавчої парадигми.
15. Синергетична парадигма. Основні принципи та напрями синергетичної мовознавчої парадигми.

Завдання.

1. Схарактеризувати необхідність лінгвометодології в дослідженні мовної системи.
2. Проілюструйте на прикладах відмінності між поняттями методології, методу, методики.
3. Спираючись на мету і завдання власного дослідження, схарактеризувати актуальні методи, застосовані у ньому.
4. Схарактеризувати експериментальні методи. Навести приклади поширених експериментальних методів у різних мовознавчих парадигмах.
5. Спираючись на мету і завдання власного дослідження, схарактеризувати його актуальний науковий напрям, обґрунтувати наукову доцільність його опрацювання.

Рекомендована література

1. Основна спеціальна

- Актуальные проблемы современной лингвистики: Учебное пособие / Сост. Л.Н. Чурилина. М., 2007.
- Антологія світової літературно-критичної думки. Львів, 1996
- Бацевич Ф.С. Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів, 2003.
- Бацевич Ф.С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень. К., 2008
- Березин Ф.М. История лингвистических учений. М., 1975.
- Выготский Л.С. Избранные психологические исследования. Мышление и речь. М., 1956.
- Витгенштейн Л. Философские работы. М., 1994. - Ч. 1
- Горошко Е.И. Функциональная асимметрия мозга, язык, пол: Аналитический обзор. М., Х., 2005.
- Гумбольдт В. Язык и философия культуры . М., 1985.
- Жинкин Н.И. Речь как проводник информации. М., 1982.
- Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием. К., 2000.
- Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. К., 2006.
- Леонтьев А.А. Язык. Речь. Речевая деятельность. М., 1976.
- Лурия А.Р. Язык и сознание. Ростов-на-Дону, 1998.
- Налимов В.В. Спонтанность сознания. - М., 1995.
- Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. К., 1994.
- Поршнева Б.Ф. О начале человеческой истории. Проблемы палеопсихологии. М., 1974.
- Потебня А.А. Полное собрание трудов. Мысль и язык. М., 1999.

Сеченов И.М. Элементы мысли. СПб., 2001.
Соссюр Ф. де Труды по общему языкознанию. М., 1977
Фуко М. Археология знания. К., 2003
Хайдеггер М. Время и бытие. М., 1983.
Черниговская Т.В. Психо- и нейролингвистика. Сервер дистанционного обучения.
[Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.csa.ru/DistanceLearning/index>.
Яacobсон Р.О. Мозг и язык. Избранные работы. М., 1985.

2. Додаткова спеціальна

Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику. М., 2003.
Бернштейн Н.А. Очерки по физиологии движений и по физиологии активности. М., 1966.
Горошко Е.И. Языковое сознание. М., 2002.
Кибрик А.А., Плуноян В.А. Функционализм // Современная американская лингвистика. Фундаментальные направления. М., 2002.
Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Основания синергетики. Режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры. СПб., 2002
Мурзин Л.Н. О динамической лингвистике XX века. Лингвистика на исходе XX века: итоги и перспективы. Тезисы международной конференции. Т.2. М., 1995.
Пихтовникова Л.С. Языковые фильтры: неравновесные состояния и развитие языка //Нова філологія. Запоріжжя, 2002. № 1.
Русанівський В. Єдиний мовно-образний простір українського менталітету. Мовознавство. 1993. № 6.
Седов. К.Ф. Нейропсихолінгвістика. М., 2007.
Семенець О.О. Синергетика поетичного слова. Кіровоград, 2004.
Синергетическая парадигма. Нелинейное мышление в науке и искусстве. М., 2002.
Тарасова Е.В. Синергетические тенденции в современной лингвистике. Вісник Харківського національного університету. 2000 . № 500.
Ткаченко О. Мова і національна ментальність (Спроба сучасного синтезу). К., 2006.
Фрейд З. Психология бессознательного. Сборник произведений. М., 1989.
Фрумкина Р.М. Лингвистическая гипотеза и эксперимент (о специфике гипотез в психолінгвістике) // Гипотеза в современной лингвистике. М., 1980
Ahlsén E.. Introduction to Neurolinguistics. John Benjamins Publishing Company: Amsterdam, Netherlands, 2006.
Arbib M. A. How he Brain Got Language. Oxford, GB, 2012.
Chomsky N. Language and Mind, Cambridge, GB: Cambridge University Press, 2006.
Pribram K. Languages of the brain; experimental paradoxes and principles in neuropsychology. Englewood Cliffs: Prentice-Hall. 1971.
Cognitive Linguistics in the Redwoods. The Expansion of a New Paradigm in Linguistics. - N.Y., 1996.
Haken H. Synergetics as a Tool for Conceptualization of Cognition and Behavior - How Far Can We Go? / Eds. Haken H., Stadler M. - Berlin, 1990.
Ungerer F., Schmidt H.J. An Introduction to Cognitive Linguistics. - L., N. Y, 1996.

3. Довідкова

Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов .М., 1990.
Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко . К., 2001.
Ковалевська Т., Сологуб Г., Ставченко О. Асоціативний словник української рекламної лексики. Одеса, 2001.
Лингвистический энциклопедический словарь. М., 1990.

Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006.
Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008.
Українська мова. Енциклопедія. Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), М.П.Зяблюк та ін. К., 2000.

4. Електронні інформаційні ресурси

www.library.edu.ua.net/ – Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського
<http://www.nbu.gov.ua> – веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського
<http://www.nplu.org> – веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України
<http://www.ukrbook.net> – веб-сайт Книжкової палати України імені Івана Федорова
<http://library.zntu.edu.ua/res-libr-el.html> – веб-сайт “Бібліотеки в мережі Internet”
Journals.urau.ua – “Наукова періодика України”

Змістовий модуль 2. Сучасні напрями вітчизняної і зарубіжної лінгвістики

Тема 4. Етнолінгвістика. Лінгвокультурологія і теорія міжкультурної комунікації. Соціолінгвістика. Лінгвогендерологія. Лінгвоперсонологія.

Тема 5. Нейро- і психолінгвістика. НЛП і сугестивна лінгвістика. Комунікативна і прагмалінгвістика. Паралінгвістика і профайлінг.

Тема 6. Дискурсологія. Політична і юрислінгвістика. Медіалінгвістика і лінгвоконфліктологія. Основні ідеї когнітивної лінгвістики та лінгвосинергетики.

Навчальні цілі заняття: ознайомлення із загальними шляхами розвитку гуманітарного знання, основними науковими напрямками сучасного мовознавства; поглиблення загальної наукової компетентності здобувачів вищої освіти; формування вмінь і навичок самостійного пошуку й критичного аналізу інформації з різних джерел; орієнтування в новітніх вітчизняних та зарубіжних досягненнях лінгвістики.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичного заняття: повторення базового теоретичного матеріалу шляхом опитування; пояснення нового матеріалу; організація виконання завдань; аналіз виконаних завдань з опертям на теоретичний матеріал: пояснення домашнього завдання: зміст, методика роботи з ним, включаючи посилання на теоретичний матеріал.

Методи навчання: лекція, постановка й обговорення проблемних питань, виконання самостійних завдань, виконання вправ, робота в наукових бібліотеках, мережі Інтернет, аналіз інформації з різних наукових джерел та продуктивний синтез отриманих знань з можливістю їхнього подальшого практичного використання у професійній сфері, аналіз різноаспектного фактичного матеріалу з огляду на галузеві особливості, експериментальні

дослідження, імплементація актуальних наукових напрямів у дослідження здобувачів вищої освіти.

Порядок проведення заняття:

Самостійна робота: пошук додаткового матеріалу, опрацювання теоретичного та практичного матеріалу, підготовка індивідуальних розгорнутих повідомлень, рефератів, презентацій.

Аудиторна робота: презентація вивченого та опрацьованого матеріалу, дискусії та доповнення відповідей, ілюстрація прикладів та сфер застосування галузевої специфіки під час виконання певних практичних завдань та ін.

Тема 4. Етнолінгвістика. Лінгвокультурологія і теорія міжкультурної комунікації. Соціолінгвістика. Лінгвогендерологія. Лінгвоперсонологія.

Етнолінгвістика як галузь мовознавства, спрямована на вивчення віддзеркалення у мові та мовленнєвій діяльності етнічної свідомості, менталітету, національного характеру, матеріальної та духовної культури народу (О. Селіванова). С. Толстая про об'єкт вивчення етнолінгвістики (мова та інші форми і субстанції вираження колективної свідомості, картина світу, категоризація й інтерпретація довкілля). Витоки етнолінгвістики (І. Гердер, В. фон Гумбольдт, М. Лацарус, В. Вундт, Л. Вайсгербер, І. Бодуена де Куртене, О. Потебня, В. Антонович, М. Костомаров та ін.). Теорія лінгвістичної відносності Е. Сепіра та Б. Ворфа. Праці сучасних дослідників (Є. Бартмінський, Н. Арутюнова, В. Телія, П. Гриценко, В.Ужченко, В. Жайворонок, М. Кочерган, В. Манакін та ін.).

Лінгвокультурологія як відгалуження етнолінгвістики, що вивчає фіксацію в мові, етнотекстах і дискурсивній практиці духовної й матеріальної культури народу, тобто культурно значимої інформації - збережених у колективній пам'яті народу символічних способів матеріального й духовного усвідомлення світу певним етносом, відтворених у його ідеях, схемах мислення й поведінки, системі етичних й естетичних цінностей, нормах, звичаях, обрядах, міфах, віруваннях, забобонах, побуті тощо (О. Селіванова). В. Телія про специфіку лінгвокультурології як частини етнолінгвістики, присвяченої вивченню живих комунікативних процесів і зв'язків мови та менталітету народу. Основні напрями лінгвокультурології. Праці А. Аугустинавичуте, І. Ольшанського, О. Леонтьєва, А. Бароніна, К. Клакхона, Ю. Степанова, Є. Бартмінського, Н. Уфимцевої, В. Красних та ін. Поняття етнічної ідентичності.

Теорія міжкультурної комунікації як галузь мовознавства, спрямована на аналіз параметрів, особливостей міжкультурного спілкування, соціокультурних чинників його оптимізації; на формування практичних навичок і вмій спілкування із представниками інших культур. Праці Е. Холла, Х. Грайса, О. Воропая, К. Сєдова, І. Ольшанського, Ю. Сорокіна та ін.).

Соціолінгвістика як галузь мовознавства, що вивчає вплив суспільних явищ і процесів на виникнення, розвиток, соціальну й функційну диференціацію та

функціонування мов, а також зворотний вплив мови на соціум. Об'єктом соціолінгвістики є мова в аспекті її соціальної диференціації, а предметом - функціонування мови в соціальному контексті, тобто у структурі соціальних відношень і функцій суспільства. Праці Г. Степанова, У. Лабова, І. Білодіда, В. Звєгінцева, О. Земської, М. Дружинець, О. Бондаря, М. Алефіренка та ін. Основні поняття соціолінгвістики (мовна політика, мовна ситуація, мовні контакти, мовне планування, мовний конфлікт, диглосія, білінгвізм, інтерференція, інтеркаляція, мовна норма та ін.).

Лінгвогендерологія. Міждисциплінарний характер гендерних лінгвістичних досліджень. Основні напрями дослідження лінгвогендерології: соціолінгвістичний, психолінгвістичний, лінгвокультурологічний, комунікативно-дискурсивний. Лінгвогендерологічні терміни та поняття: андроцентризм мови, гендерний стереотип, гендерна роль, гендерна метафора, гендерно марковані одиниці, мовний сексизм.

Мовний андроцентризм на лексичному, фразеологічному та граматичному рівнях. Прояви андроцентризму в пейоративізації іменників жіночого роду. Мовний сексизм і практика щоденного спілкування. Сучасні стратегії нейтралізації та фемінізації мови. Творення фемінітивів в українській мові та їхнє відображення в чинному правописі.

Поняття гендерного стереотипу. Традиційні гендерні стереотипи ("Берегиня", "Годувальник", "Адам", "Єва", "Сильна стать", "Слабка стать", "Протилежна стать"), нові стереотипи ("Барбі", "Супермен", "Секс-символ", "Модель"), актуалізовані стереотипи (лексичні гендерні пари "Партнер-Партнерка", "Самка-Самець", "Принц-Принцеса").

Гендерні характеристики комунікативної поведінки. Комунікативні стратегії жінок і чоловіків. Гендерні виміри невербальної комунікації. Праці Л. Ставицької, А. Архангельської, О. Кікінежді, А. Кириліної, О. Горошко, Ю. Галустян, В. Новицької, Ю. Маслової, М. Дмитрієвої та ін.

Лінгвоперсонологія як галузь мовознавчої науки, що вивчає мовну особистість у її цілісності. Поняття мовної особистості як сукупності всіх її мовних здібностей і реалізацій. Базові концептуальні виміри мовної особистості: однопersoнологійний, що репрезентує окрему мовну індивідуальність в усьому обширі її виявів – часовому, просторовому, еволюційному, культурно-естетичному, соціумному, лінгвокультурологічному та ін. (А. Загнітко), та поліpersoнологійний. Складники поняття мовної особистості: мовна спроможність, мовна свідомість і мовнокомунікативна (дискурсна) діяльність, результатом якої є мовнокомунікативна компетентність. Праці А. Загнітка, Л. Струганець, Т. Вендіної, О. Матушек, А. Романченко, А. Салахової, Т. Коць, Л. Гнатюк, Ю. Кравцової, Ю. Караулова, Т. Космеди, В. Карасика, С. Воркачова та ін. Поняття про яруси вияву мовної особистості: нульовий (вербально-семантичний, лексикон мовної особистості), лінгвокогнітивний (тезаурус мовної особистості), мотиваційний (ярус діяльнійшої комунікації).

Основні етапи реконструкції мовної особистості: мовна особистість у своєму часі і на тлі доби; її історії і політики; мотиви, інтенції, домінанти

особливості світовідчування, сприйняття явищ, подій; реконструкція моделі світу (або фрагменту), відображеної у свідомості мовної особистості: тезаурус, концепти і концептосфери; характеристика семантичного рівня, дискурсу, опис відмінностей у семантиці тексту; реконструкція асоціативно-вербальної сітки (які поняття і як саме виражені цією особистістю, яким стилем, якими способами і засобами комунікації) (Л. Гнатюк).

Основні напрями вивчення мовної особистості: елітарна мовна особистість, полілектна й ідіолектна особистості, західної та східної культур, національна й словникова особистість, емоційна особистість тощо.

Тема 5. Нейро- і психолінгвістика. НЛП і сугестивна лінгвістика. Комунікативна і прагмалінгвістика. Паралінгвістика і профайлінг.

Нейролінгвістика як сучасний напрям мовознавства на перетині нейрологічних наук, психології та лінгвістики, що вивчає мозкову природу мовленнєвої діяльності у її проєкції на механізми кодування і декодування мовлення. Її зв'язки з психолінгвістикою, медико-біологічними психолого-педагогічними та інформаційно-технічними науками. Об'єктом дослідження нейролінгвістики є система мови у її співвідношенні з мозковими механізмами породження і розуміння мовлення в різних ситуаціях соціальної взаємодії. Предметом дослідження є мозкова природа мовленнєвої діяльності в нормі та при локальних ураженнях мозку - афазіях (О. Лурія, О. Леонт'єв, Р. Якобсон), а також різнорівневі розлади і дефекти мовлення при порушеннях ВНС, дисфункціях моторних і сенсорних систем, у змінених станах свідомості тощо. Отже, предметом нейролінгвістики є мозкова організація комунікативної компетенції особистості (В.Белянін, К. Сєдов, Т. Чернігівська). Праці П. Брока, М. Бернштейна, Н. Бехтеревої, Дж. Джексона, Р. Сперрі, Р. Якобсона та ін. Московська і Петербурзька психолінгвістичні школи (Л. Виготський, О. Леонт'єв, М. Жинкін, Л. Сахарний, О. Потєбня, П. і В. Зінченкі, О. Лактіонов, П. Блонський та ін.) як база сучасної нейролінгвістики. Основна проблематика американської, європейської та російської нейролінгвістики. Нейролінгвістичні дослідження в Україні (вивчення порушень і дефектів мовлення (Л. Засєкіна, В. Мілінчук, І. Ревуцька), процеси породження і розуміння мовлення в різних дискурсах (Н. Акімова, О. Балабан, М. Ли́ла та ін.), а також логопедія (Є. Соботович) та змінених станів свідомості (Е. Носенко), авторознавчої та судово-лінгвістичної експертизи (С.Вул, О. Довженко, Н. Клименко, О. Мусієнко), лінгвогендерології (О. Горошко), комунікативний і мовленнєвий вплив (праці представників Одеської школи сугестивної лінгвістики).

Психолінгвістика як галузь лінгвістики, спрямована на дослідження розвитку і застосування мовленнєвої здатності як психічного феномену, її реалізації в механізмах породження та сприйняття мовлення у проєкції на психічну діяльність людини в її соціально-культурній взаємодії та кодову систему мови (О. Селіванова). Американська і східно-європейська психолінгвістичні школи. Праці О. Залєвської, О. Леонт'єва, Л. Виготського, С. Рубінштейна, О. Леонт'єва, М. Жинкіна, Дж. Міллера та ін. Матеріал (породження і

сприйняття мовлення, змінені стани свідомості, афазії, порушення ВНС, ускладнення моторних і сенсорних систем, дитяче мовлення, мовлення чужою мовою, комп'ютерне мовлення та ін.) і методи дослідження у психолінгвістиці (семантичний диференціал, асоціативний експеримент та ін.).

Нейролінгвістичне програмування (НЛП). Історія становлення НЛП. Філософські, нейрофізіологічні та психологічні витoki НЛП. Р. Бендлер та Дж. Гріндер – фундатори НЛП як самостійної моделювальної системи з відповідним теоретичним підґрунтям і практичним інструментарем, предметом дослідження якого є когнітивні структури людини, пов'язані зі специфічними процесами діакритизації метатексту дійсності та відповідною експлікацією вербалізованих і аналогових (невербальних) структур у полікомунікативних моделях (Т. Ковалевська). Внесок М. Еріксона, Ф. Перлза, В. Сейтер у становлення НЛП. Постулати НЛП як його наукове підґрунтя.

Лінгвістичні основи НЛП. Ідеї трансформаційної граматики Н. Хомського у розробленні лінгвістичних підвалин НЛП. Поняття про глибинні і поверхневі структури й універсальні закони мовного моделювання: упуцнення, узагальнення, викривлення та їхні мовні маркери. М.Еріксон і його модель гіпнотичної комунікації. Актуальні метамодельні маркери в системі Мілтон-моделі.

Специфіка дослідження невербаліки в НЛП. Невербаліка як найінформативніший показник справжнього психологічного стану особистості.

Особистісна типологія в НЛП (візуали, аудіали, кінестетики) та характерні невербальні маркери (латеральні рухи очей, положення тіла, голосові характеристики).

Базові техніки лінгвістичної ідентифікації особистісної та колективної психоструктури: предикатні характеристики мовлення, субмодальнісне редагування, ідентифікація інконгруентності, якоріння, рефреймінг.

Сугестивна лінгвістика як новітня галузь гуманітарного знання. Міждисциплінарний характер курсу: зв'язок із психологією, логікою, соціологією, історією, філософією, когнітологією та іншими галузями гуманітарного знання. Становлення та сучасний стан сугестивної лінгвістики. Праці Г. Лозанова, Л. Мурзіна. І. Черепанової як фундаторів сугестивної лінгвістики. Одеська школа сугестивної лінгвістики (СЛ). Постулати сугестивної лінгвістики (за Л.М.Мурзіним): Постулати сугестивної лінгвістики (за Л.М.Мурзіним):.

Сугестія як сукупність засобів і прийомів скерованого впливу на півсвідоме. Мета впливу: формування, закріплення або зміни установок, поглядів, взаємин, почуттів, дій тощо.

Термінологійний апарат СЛ: переконання (наявність логічних доказів, орієнтація на раціональне сприйняття), навіювання (орієнтація на емоційну сферу, алогізм, відсутність критичного осмислення), психічне зараження,

маніпулювання, брейнвошинг та ін. Параметри розрізнення (користь сугестора, навмисність та ін.).

Пряма й непряма сугестія. Праці М. Рубакіна, Я. Шафіра, С. Вальдгарда, С. Бернштейна, Л. Якубінського, Г. Ласвелла, П. Лазарсфельда, Б. Берельсона, Д. Кац, Дж. Клеппера, Л. Ховленд, Дж. Олпорта та ін..

Комунікативна лінгвістика як синтетична галузь мовознавства, скерована на дослідження закономірностей, складників, чинників комунікативної діяльності, здійснюваної на базі природної мови. Об'єктом комунікативної лінгвістики є мова, представлена в реальних процесах комунікації, а предметом - організація комунікативної ситуації у взаємодії її функційних взаємно детермінованих модулів, одним із яких є вербальне повідомлення (текст). Головні завдання комунікативної лінгвістики (вивчення природи, типів і форм мовної комунікації; виокремлення й опис мінімальних одиниць мовленнєвого спілкування (мовленнєвих актів, комунікативних актів, мовленнєвих подій, інтеракцій тощо) та їхньої ролі в комунікативному процесі; характеристика типів комунікативної взаємодії і засобів комунікативного впливу; обґрунтування мовленнєвих жанрів і типів дискурсу; дослідження паравербальних і невербальних засобів мовної комунікації, їхніх функцій у комунікативній ситуації; характеристика сфер мовної комунікації, їхньої взаємодії зі стилями спілкування, систематизація та віднайдення факторів нейтралізації комунікативних девіацій та ін.). Витоки комунікативної лінгвістики (теорії К. Шеннона й У. Вівера, знакове моделювання мови К. Бюлера, семіотичні концепції Ч. Пірса та його послідовника Ч. Морріса, теорія мовної гри Л. Вітгенштайна, ідеї логічної семантики Дж. Остіна, П. Стросона, П. Грайса, Дж. Сьорля та ін.). Праці Ф. Бацевича, Й. Стерніна, О. Морозової, М. Макарова, І. Шевченко, З. Харріса, та ін.). Основні поняття комунікативної лінгвістики (дискурс, мовленнєвий жанр, мовленнєвий акт, девіація).

Прагмалінгвістика та її зв'язок із комунікативною лінгвістикою. Прагмалінгвістика як наука, що вивчає комплекс проблем стосовно мовця, адресата, їхньої взаємодії в комунікації, використання й функціонування мовних знаків у процесі комунікації у взаємозв'язку з інтерактивністю його суб'єктів (мовця й адресата), їхніми особливостями й самою ситуацією спілкування та її складниками. Дж.Остін про перформативи - «іллокутивну силу», або ж комунікативну спрямованість висловлення. Прагмалінгвістика охоплює теорію розмовного акту, розмовні імплікатури, специфіку ситуативного спілкування й інші підходи до мовної поведінки у філософії, соціології, лінгвістиці та антропології. Базові поняття прагмалінгвістики: комунікативна ситуація, комунікативна компетенція, комунікативний намір (інтенція), мовленнєвий жанр, мовленнєвий акт. Праці Дж. Остіна, Ч. Морріса, С. Соколовської, Н. Кондратенко, Л. Безуглої, Г. Почепцова, О. Селіванової, В. Дем'янова, Д. Льюїса, І. Фролової, Р. Якобсона, Ф. Бацевича, О. Іссерс, Т. ван Дейка, Л. Мінкін та ін. Основні напрями лінгвопрагматики: систематизація прагматично заряджених мовних одиниць

різних рівнів, вивчення їхньої взаємодії із семантикою і синтактикою; дослідження інтерактивності комунікантів у процесах мовного спілкування; моделювання когнітивних структур, які забезпечують інтерактивність дискурсів, зокрема, фреймів взаємодії, стратегічних програм тощо. Поняття комунікативної стратегії та комунікативних тактик. Роль лінгвопрагматики у формуванні сучасних напрямів лінгвоконфліктології, іміджелогії, теорії впливу, риторики, політології, юриспруденції, теорії аргументації, менеджменту, торговельної справи, діловодства, міжнародних відносин тощо.

Паралінгвістика як особливий функційний компонент парамовної системи, який доповнює функцію вербальної комунікативної системи (Г. Колшанський). Паралінгвістика як лінгвістична дисципліна, що вивчає сферу несловесної комунікації, та як сукупність невербальних засобів за допомогою яких здійснюється спілкування. Мета і завдання паралінгвістики. Напрями вивчення невербального спілкування (проксемика, гаптика, окулесика та ін.). Природні, мимовільні та умисні паралінгвістичні засоби. Класифікація паралінгвістичних засобів (фонація, кінесика (міміка, пантоміма, жести), графіка). Функції паралінгвістичних засобів: дублювальна, суперечна, заміщувальна, увиразнювальна, доповнювальна, регуляторна. Праці А. Піза, М. Коццоліно, Т. Ніколаєвої, Б. Успенського, Г. Крейдліна, Г. Колшанського, Е. Холла, В. Глодовського, І. Горелова, В. Куніциної, Н. Казаринової, Ф. Бацевича, Ф. Хміль, П. Екмана, В. Біркенбіла та ін.

Профайлінг як «акт або процес екстраполяції інформації про людину на основі відомих рис або тенденцій» чи ж «акт підозри або націлювання на особу на основі спостережуваних характеристик або поведінки» (<https://www.merriam-webster.com/dictionary/profiling>). Формування основ профайлінгу. Мета і завдання профайлінгової ідентифікації особистості. Сучасні напрями застосування профайлінгу (бізнес-профайлінг, банківський профайлінг, аудит-профайлінг, страховий профайлінг, профайлінг на транспорті, готельний і кадровий профайлінг, кримінальний профайлінг тощо). Праці П. Екмана у комп'ютерну ідентифікацію мікроекспресій емоційних станів та його «теорія брехні». Праці А. Дормідонтова, О. Черкасової, А. Кулика, О. Назароває. С. Бока, Н. Бурмістрової, Д. Мацумото, О. Черкасової, В. Фрізен, К. Шерер, М. Цукермана, В. Лабунської, О. Фрай та ін.

Тема 6. Дискурсологія. Політична і юрислінгвістика. Медіалінгвістика і лінгвоконфліктологія. Основні ідеї когнітивної лінгвістики та лінгвосинергетики.

Дискурсологія як мовознавча дисципліна, що вивчає сукупність мовленнєворозумових дій комунікантів, пов'язану з пізнанням, осмисленням і презентацією світу мовця й осмисленням мовної картини світу мовця адресатом (І. Фролова, О. Селіванова, О. Крижко). Дискурс як стрижневе поняття дискурсології. Американська і французька школи. Дискурс як

впорядкована системна одиниця (Е. Бенвеніст), як характеристика мови, що присвоюється мовцем (З. Харріс). Сучасне розуміння дискурсу (зв'язний текст у контексті численних супровідних фонових чинників: онтологічних, соціокультурних, психологічних тощо; текст, "занурений" у життя; замкнена цілісна комунікативна ситуація (подія), складниками якої є комуніканти й текст як знаковий посередник, зумовлена різними чинниками, що опосередковують спілкування і розуміння (соціальними, культурними, етнічними тощо); стиль, підмова мовного спілкування; зразок мовленнєвої поведінки в певній соціальній сфері, що має певний набір змінних (О. Селіванова). Основні типи дискурсів (інституційний, персональний). Праці К. Серажим, Г. Почепцова, В. Красних, Ю. Степанова, А. Романченко, Н. Кондратенко та ін.

Політична лінгвістика як напрям мовознавства, що вивчає мовні засоби політичної сфери спілкування, політичної комунікації та маніпулювання; взаємодії мови, ідеології і влади. Політична лінгвістика як міждисциплінарна галузь на перетині теорії мовної комунікації, лінгвоконцептології, дискурсології, лінгвістики тексту, соціолінгвістики з доробком політології, філософії, риторики, наратології тощо (Л. Синельникова). Праці П. Серіо, Р. Водак, Т. ван Дейка, А. Вежбицької, Ю. Дешерієва, Л. Крисіна, Н. Кондратенко, А. Ковалевської та ін.). Поняття політичного дискурсу. Основні методи дослідження політичного дискурсу (безпосереднє спостереження, включене спостереження, опитування, прослуховування звукозаписів, анкетування з використанням питальників, тестування, інтерв'ю, факторний аналіз, лінгвостатистичний експеримент, моделювання та ін.).

Юрислінгвістика (судова лінгвістика) як напрям лінгвістики, що розв'язує практичні завдання сфери судочинства та криміналістики, зокрема встановлення авторства усного й письмового текстів, оцінки комунікативних намірів тексту, отримання інформації про адресанта тексту (його віковий, статевий, соціальний, національний статус), мовного забезпечення судової справи та ін. Праці Я. Свартвіка, В. Батова, Ю. Сорокіна, О. Леонтєва, О. Шахнаровича, В. Томіліна, Е. Носенко. Методики діагностики неправдивої інформації. Поняття про поліграф (детектор брехні). Дослідження американського криміналіста початку ХХ ст. Л. Кілера, який застосовував на допиті прилад, що фіксував деякі фізіологічні параметри допитуваного. Праці О. Лурії та його «сполучена моторна методика» в установленні вербальних і невербальних симптомів неправдивого повідомлення. Праці М. Вертгеймера та К. Юнг як психологічна база сучасної поліграфології. Сучасний детектор неправди як складний апаратний комплекс, що служить для реєстрації різних фізіологічних показників: кардіограми, електроенцефалограми, тремору, плетизмограми (реєстрації динаміки кровонаповнення судів), пульсу, тиску, глибини дихання, потовиділення тощо. Ці показники застосовуються з метою аналізу емоційних відповідей на стимули під час допиту. Зв'язок юрислінгвістики та профайлінгу.

Медіалінгвістика як новий напрям сучасної лінгвістики, що вивчає функціонування мови в засобах масової інформації. Передумовами виникнення

медіалінгвістики є стрімке зростання інформаційно-комунікаційних технологій, створення глобальної мережі медіакомунікації, формування та розвиток єдиного інформаційного простору, становлення та наукове осмислення поняття "мова ЗМІ", визначення його функційно-стилістичних особливостей та внутрішньої структури тощо. Медіалінгвістика розглядає такі питання, як теоретичні засади та суспільні передумови виникнення медіалінгвістики, роль ЗМІ в динаміці мовних процесів, функційно-стилістичний статус медіамовлення, поняття медіатексту як базової категорії медіалінгвістики, опис методів вивчення текстів масової інформації, аналіз лінгвостилістичних ознак основних типів і жанрів медіатекстів та ін. Праці Л. Шевченко, Д. Сизонова, Т. Ковалевської, О. Селіванової, Н. Слухай, Н. Шумарової, Д. Дергача, М. Штельмах, С. Чемеркіна, О. Стишова, Н. Компанцевої, Д. Баранника, В. Здоровеги, А. Мамалиги, О. Пономарева, Б. Потятиника, В. Різуна, К. Серажим та ін. Методи медіалінгвістики (системний аналіз, контент-аналіз, логічний, емпіричний, соціолінгвістичний та порівняльно-культурологічний аналіз).

Лінгвоконфліктологія. Предмет, мета і завдання лінгвоконфліктології. Роль цієї науки в системі соціально-гуманитарних дисциплін. Предмет (ідеальна модель конфліктної взаємодії, теорія, основою якої виступає поняттєвий апарат з його центральною ланкою - категорією конфлікту) та об'єкт конфліктології (власне соціальне життя, вся нескінченна розмаїтість реальних конфліктів, якими наповнене минуле і сучасне суспільне життя). Кооперація і конфлікт в комунікації. Комунікативні конфлікти та їх причини. Поняття про комунікативні ролі, стратегії й тактики. Комунікативна мета і комунікативна компетенція. Мовні конфлікти як правопорушення. Поняття мовного права і мовного правонарушення. Основні закони, що регулюють мовні конфлікти і типологія мовних правопорушень. Екологія мови, мовна агресія і мовне хуліганство. Поняття лихослів'я і лайки. Інвективи. Мовне шахрайство і мовне маніпулювання (реклама, політика, медицина та ін.). Праці С. Форманової, А. Ішмуратова, А. Здравомислова, А. Ручки, В. Танчера, В. Котигоренка, О. Волинець, С. Волощук, М. Гетьманчука, П. Ткачука, М. Пірена, Ю. Шемшученка та ін.

Когнітивна лінгвістика як галузь мовознавства, що вивчає мову як засіб отримання, зберігання, обробки, переробки та використання знань і спрямована на дослідження способів концептуалізації й категоризації певною мовою світу дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду. Об'єктом когнітивної лінгвістики є мова як експонент когнітивних структур і процесів свідомості, а предметом - співвідношення когнітивних механізмів свідомості з природною мовою і її мовленнєвою реалізацією (О. Селіванова). Концепт як основне семантичне поняття когнітивної лінгвістики. Концепт як нерозчленоване уявлення про об'єкт, ідею поняття й навіть саме поняття, має психічну та мовну сутність. Сутність концептуалізації і категоризації як основних пізнавальних процесів. Когнітивна семантика. Поняття про мовні та концептуальні картини світу та їх дослідження в сучасній лінгвістиці. Універсальний та індивідуальний (суб'єктивний) компоненти картини світу.

Концепт, концептосфера та їх вербалізація засобами національних мов. Проблема концепту в сучасній лінгвістиці. Структура концепту. Концепт і мовне значення. Лексичні й граматичні концепти. Головні завдання когнітивної лінгвістики (аналіз природи мовної компетенції людини, її онтогенезу; визначення специфіки категоризації та концептуалізації досвіду в колективній свідомості носіїв мови; опис організації внутрішнього лексикону, вербальної пам'яті людини відповідно до структур репрезентації знань і механізмів пам'яті взагалі; пояснення когнітивної діяльності людини у процесах породження, сприйняття й розуміння мовлення, комунікативній діяльності та ін.). Праці Т. Виноград, З. Пилішина, О. Кубрякової, Дж. Лакоффа і М. Джонсона, О. Залевської, У. Найссера, Е. Толмена. Ф. Березіна, В. Дем'янова, З. Харрриса та представників Одеської школи когнітивної лінгвістики (І. Колегаєва).

Лінгвосинергетика як наука про самоорганізацію складних процесів у різних системах, зокрема з'ясовує загальні закономірності мовної еволюції. Головними напрямками пошуків є механізми мовної саморегуляції і самоорганізації. Мова як відкрита самоорганізовувальна система. Проблематика лінгвосинергетики (самоорганізація дискурсу, мовленнєвого твору, малих жанрів, самоорганізації стилю (Л. Піхтовнікова); синергетика англійської мови, діахронічної лінгвосинергетики (Т. Домброван), синергетика словотвору та синтаксису на основі фрактальної теорії (С. Єнікєєва), синергетика поетичної творчості; медійного дискурсу (О. Семенець), синергетика в літературознавстві та мистецтвознавстві (В. Силантьєва), синергетика постмодерного роману (О. Фоменко), синергетика фоностилістики і фонології (А. Калита, Л. Тараненко), синергетика фрактальності тексту (С. Кийко, Ю. Кийко); синергетика перекладу (М. Дорофєєва) та ін.

Контрольні питання до теми:

1. Мета і завдання етнолінгвістики.
2. Основні завдання лінгвокультурології.
3. Роль теорії міжкультурної комунікації в сучасному глобалізованому світі.
4. Основні напрями сучасних соціолінгвістичних досліджень.
5. Основні проблематика лінгвогендерології.
6. Лінгвоперсонологія в системі соціолінгвістичних досліджень.
7. Основні завдання і методи нейро- і психолінгвістики.
8. Основні ідеї і напрями комунікативної лінгвістики.
9. Мета, завдання і зв'язки прагмалінгвістики із сучасними комунікативно-функційними напрями мовознавства.

10. Паралінгвістика і профайлінг у системі особистісно-колективної ідентифікації.
11. Мета і завдання дискурсології. Актуальні дискурси лінгвістичних інтерпретацій.
12. Основна проблематика політичної та юрислінгвістики.
13. Основні напрями досліджень у межах медіалінгвістики.
14. Мета і завдання лінгвоконфліктології.
15. Основні ідеї когнітивної лінгвістики та лінгвосинергетики.

Завдання.

1. Пропоновані теми для рефератів (5-10 с., 14 кегль, інтервал 1), доповідей та самостійного опрацювання:
  - * етнолінгвістика і теорія лінгвістичної відносності;
  - * Роль лінгвокультурології в сщасному глобалізованому просторі;
  - * Б. Поршнев про сугестію і контрсугестію;
  - * українські класики про силу слова (І.Огієнко, Ю.Липа, П.Юркевич та ін.);
  - * соціальні фактори впливу (Ле Бон);
  - * невербальні складники впливової комунікації;
  - * мова як сугестивна система;
  - * основні завдання комп'ютерних програми «ВААЛ», «Діатон», «Словодел»;
  - * основна проблематика нейролінгвістичних досліджень;
  - * мета і завдання патопсихолінгвістики;
  - * матеріал дослідження психолінгвістики;
  - * основні методи психолінгвістичних досліджень;
  - * основні методи соціолінгвістичних досліджень;
  - * мета і завдання лінгвоконфліктології;
  - * мета і завдання профайлінгу;
  - * Одеська школа когнітивістики;
  - * Одеська школа сугестивної лінгвістики;
  - * Мілтон-модель у дослідженні сугестійних текстів.
  - * реклама як сугестивний дискурс;
  - * політичне мовлення як сугестивний дискурс;
  - * релігійний дискурс як сугестивний;
  - * юридичний дискурс як сугестивний;
  - * художній дискурс як сугестивний;
  - * сугестія у медійному дискурсі.
2. Пояснити спільне й відмінне між етнолінгвістикою й лінгвокультурологією.
3. Схарактеризувати гіпотезу Е. Сепіра - Б. Ворфа з позицій її противників.
4. Довести зв'язок між мовою і культурою народу, спираючись на літературні джерела, кінофільми, власний досвід.
5. Схарактеризувати співвідношення комунікативної лінгвістики, лінгвопрагматики, паралінгвістики та сугестивної лінгвістики в сщасному парадигмальному просторі мовознавства.

6. Обґрунтувати тезу про те, що вербальна комунікація не існує в чистому вигляді.
7. Провести експеримент із визначення правдивої і неправдивої поведінки через аналіз вербальних та невербальних показників.
8. Довести дієвість максим Грайса.
9. Проаналізувати політичні, медійні, юридичні, медичні чи інші (за вибором) дискурси та визначити характерні мовні маркери.
10. Створити рекламні тексти (слогани), використовуючи знання із сугестивної лінгвістики.
11. З огляду на мету і завдання власного дослідження визначити найбільш релевантні напрями сучасного мовознавства та обґрунтувати доцільність їхнього залучення до теоретичної бази дисертаційної роботи.
12. Прокоментувати основні техніки нейролінгвістичного програмування.
13. Змодельовати конфліктну ситуацію та запропонувати стратегію і тактику її нейтралізації;
14. Зафіксувати виступ будь-якої відомої особи (політика, актора, телеведучого та ін.) і прокоментувати впливові навантаження її невербальної поведінки;
15. Основні методи нейтралізації конфліктних ситуацій.

Рекомендована література

1. Основна спеціальна

- Акульшин О.В., Заруба О.Г., Компанцева Л.Ф., Кудінов С.С., Слухай Н.В. Гібридна війна: технології сугестії та контрсугестії: монографія. К., 2018.
- Ахутіна Т.В. Нейролінгвістический анализ лексики, семантики, прагматики. М., 2014.
- Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. 2-е вид., доповн. Київ, Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень : підручник. К. :, 2008.
- Бацевич Ф.С. Тоталітарний політичний дискурс: когнітивно-риторичні та комунікативно-мовні ознаки. *Вісник Черкаського університету*. Серія «Філологічні науки». Черкаси, 2001. Вип.24.
- Бессер-Зигмунд К. Магические слова: Пососбие по психологической самозащите. СПб., 1997.
- Бехтерев В.М. Внушение и его роль в общественной жизни. М., 2001.
- Биркенбил В. Язык интонации, мимики, жестов. СПб, 1997.
- Голубовська І. О, Корольов І. Р. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики [Текст] : курс лекцій : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.К., 2011.
- Горелов И.Н. Невербальные компоненты коммуникации. М., 1980.
- Горошко О. І. Особливості комунікативних практик українських політиків у соціальній мережі Фейсбук. *Вісник ХНУ В. Н. Каразіна*. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства : методологія, теорія, методи. 2014. № 112, Вип. 33.
- Горячев А.А. Моделирование речевого воздействия в рекламной коммуникации: дис. ... канд. филол. наук. СПб., 2010.
- Дружинець М.Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса, 2019.
- Зернецька О., Зернецький П. PR – маніпуляційний вплив. Комунікативна теорія і практика. Режим доступу: <http://www.politik.org.ua>
- Журавлев А.П. Звук и смысл. М., 1991.
- Коломийцева О.А. Лингвистический аспект психотерапевтического воздействия А.М.Кашпировского. Психотерапевтический и духовный феномен Кашпировского. Материалы 1-й Украинской научно-практической конференции. К., 1991.

- Климентова О.В. Вербальна сугестія сакральних текстів (на матеріалі українських молитов). К., 2012.
- Ковалевська Т.Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування. Одеса, 2008
- Кондратенко Н.В. Український політичний дискурс: концептуалізація реальності. К., 2012
- Кутуза Н.В. Комунікативна сугестія в рекламному дискурсі: психолінгвістичний аспект. К., 2018
- Мурзин Л.Н., Штерн А.С. Текст и его восприятие. Свердловск, 1991.
- Олексюк О.М. Лексико-семантичні доміанти сугестивного дискурсу реклами: дис. ... канд. філол. наук, Одеса, 2012.
- Основы суггестивной лингвистики. Режим доступа: <http://www.vedium.ru/osl.html>.
- Паршин П. Б. Речевое воздействие: основные формы и разновидности. Рекламный текст: Семиотика и лингвистика. М., 2000.
- Пиз А. Язык телодвижений. СПб., 1997.
- Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики: аналітичний огляд : навч. посібник. К., 1999.
- Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008.
- Спивак Д.Л. Измененные состояния сознания: психология и лингвистика. СПб., 2000.
- Стернин И.А. Введение в речевое воздействие. Воронеж, 2001.
- Черепанова И.Ю. Дом колдуньи. Язык творческого бессознательного. М., 2001.
- Черепанова И.Ю. Заговор народа. Как создать сильный политический текст. М., 2002.
- Якобсон Р. Звук и значение // Избранные работы. М., 1985.

2. Додаткова спеціальна

- Актуальные проблемы современной лингвистики : учеб. пособие / сост. Л. Н. Чурилина. 4-е изд. М., 2009.
- Аватар И. Кинесика. Режим доступа: <http://www.avatar-world.narod.ru>.
- Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології : навч. посібник. К., 2006.
- Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики : підручник. К., 2011.
- Григоренко А.Ю. Философский анализ магии : автореф. дис. ...д-ра филос. наук. СПб. :, 1992.
- Голев Н.Д. Суггестивное функционирование внутренней формы слова в аспекте ее взаимоотношений с языковым сознанием. *Языковые единицы в семантическом и лексикографическом аспектах*. Вып.2. Новосибирск, 1998.
- Донец П. Н. Основы общей теории межкультурной коммуникации. Харьков, 2001.
- Дорофеева М. С. Синергетика перекладу спеціальних текстів (німецько-український напрям) Київ:, 2017.
- Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: нариси: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. , 2007.
- Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії : [монографія]. 2. вид., випр. і доп. Донецьк : 2007.
- Кандыба В.М. Триста техник глубокого гипноза: В 2 т. СПб., 2001.
- Карнеги Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей. Рыбинск, 1997.
- Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української мови. Одеса, 1996.
- Кісь Р. Глобальне – національне – локальне (соціальна антропологія культурного простору). Львів, 2005.
- Ковбасюк Л. А., Романова Н. В. Сучасні лінгвістичні теорії: лекційні, практичні, самостійні модулі та тести: Навчально-методичний посібник для магістрів заочної форми навчання. Спеціальність: 8.010103. ПМСО. Мова та література (німецька). Херсон, 2008.
- Колшанский Г. В. Паралингвистика М., 2010.

- Крейдлин Г. Е. Невербальная семиотика: Язык тела и естественный язык М., 2002.
- Космеда Т.А. Комунікативна компетенція Івана Франка : міжкультурні, інтерперсональні, риторичні виміри : [монографія]. Львів, 2006.
- Космеда Т.А. Ego і AlterEgo Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу : [монографія] Дрогобич, 2012. .
- Костомаров М.І. Слов'янська міфологія: Вибрані праці з фольклористики й літературознавства. К., 1994.
- Кравцова Ю. «Основні напрями, проблеми та перспективи розвитку лінгвоперсонології». *Лінгвостилістичні студії*, вип. 3, 1.
- Липа Ю. Велетенське завдання. Святе Письмо рідною мовою. Рідна мова, 1939. Ч.2.
- Лозанов Г.К. Суггестология. София, 1971.
- Мечковская Н.Б. Социальная лингвистика. М., 2000.
- Мусієнко О. Л. Теоретичні засади розслідування шахрайства в сучасних мовах. Х., 2009.
- Мурзин Л.Н. О динамической лингвистике XX века. Лингвистика на исходе XX века: итоги и перспективы. Тезисы международной конференции. Т.2. М., 1995.
- Піхтовнікова Л. С., Домброван Т. І., Єнікєєва С. М., Семенець О. О. Лінгвосинергетика: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Харків:, 2018.
- Різників Олекса. Складівниця української мови. Одеса, 2003.
- Сухорольська С. М., Федоренко О. І. Методи лінгвістичних досліджень : навч. посібник. Львів, 2009.
- Таценко Н. В. Реалізація емпатії в сучасному англомовному дискурсі: когнітивно-синергетичний аспект. Суми, 2017.
- Черепанова И.Ю. «Ангельский огонь»: Красные PR России. М., 2003.
- Черепанова И.Ю. Клич Гамаюн. Научная магия суггестивного влияния языка. М., 2007.

3. Довідкова

- Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов .М., 1990.
- Большой психологический словарь / Сост. и общ. ред. Б.Мещеряков, В.Зинченко. СПб., 2004.
- Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко .К., 2001.
- Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни : В 4-х т. : [наук.-навч. вид.] Донецьк, 2012.
- Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. Краткий словарь когнитивных терминов. М. : 1996.
- Кутуза Н.В., Ковалевська Т.Ю. Короткий асоціативний словник рекламних слоганів. Одеса, 2011..
- Лингвистический энциклопедический словарь. М., 1990.
- Медіалінгвістика : Словник термінів і понять / Л.І. Шевченко, Д.В. Дергач, Д.Ю Сизонов / За ред. проф. Л.І. Шевченко. К., 2013.
- Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006.
- Українська мова : [енциклопедія] / [редкол. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М.П.Зяблюк та ін.]. [2-ге вид., випр. і доп.]. К., 2004.
- Уткин Е. А. Конфликтология. Теория и практика. М., 1998.
- Bolten J. Interkulturelle Kommunikation. Texte und Übungen zum interkulturellen Handeln. Sternenfels: Wiissenschaft und Praktik, 2003.
- Dirven R. Metonymy and metaphor: Different mental strategies of conceptualisation. // Metaphor and Metonymy in comparison and contrast. Berlin/New York: Mouton de Gruyter. P. 75- 111.

Dombrovan T. An introduction to linguistic synergetics. Cambridge, 2018.

4. Електронні інформаційні ресурси

Аватар И. Кинесика // Dokument HTML. [http:// www.avatar-world.narod.ru](http://www.avatar-world.narod.ru).

Основы суггестивной лингвистики. Електронний ресурс [http // http:](http://www.vedium.ru/osl.html)

[//www.vedium.ru/osl.html](http://www.vedium.ru/osl.html).

[.http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya](http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya)
knowledge.allbest.ru/psychology/c-2...

http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya

http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya

www.library.edu.ua.net/ – Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О.

Сухомлинського

<http://www.nbuv.gov.ua> – веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського

<http://www.nplu.org> – веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України

<http://www.ukrbook.net> – веб-сайт Книжкової палати України імені Івана Федорова

<http://library.zntu.edu.ua/res-libr-el.html> – веб-сайт “Бібліотеки в мережі Internet”

info@lib.ua-ru.net – наукова електронна бібліотека “Веда”

Journals.uran.i.ua – “Наукова періодика України”

<http://grinchuk.lviv.ua/referat/1/600.html>

http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya
knowledge.allbest.ru/psychology/c-2...

<http://www.br.com.ua/referats/Psychology/84454.htm>

http://pidruchniki.ws/10540410/psihologiya/neyrolingvistichne_programuvannya

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота						Залік	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
10	10	10	10	10	10		
60						40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення: література і джерела, періодика, аудіозаписи радіо- і телепередач всеукраїнських та місцевих каналів і станцій (комерційна, політична та соціальна реклама); методичні вказівки.

Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

Методи діагностики успішності навчання:

Оцінювання усних відповідей, письмових завдань, що виносяться на самостійне опрацювання, рефератів, усна відповідь під час складання заліку, виступи на наукових конференціях.